

А.В. Журавель –
к.ю.н., доцент,
доцент кафедри
господарсько-правових дисциплін
факультету №4
Одеського державного
університету внутрішніх справ

СЕРТИФІКАЦІЯ ТА СТАНДАРТИЗАЦІЯ ЗА НОВІТНІМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

В сучасному світі питання якості, стандартизації та сертифікації є актуальним як для держави, так й всіх організацій та населення. Якісне законодавче закріплення стандартизації сприяє розвитку торгівлі та налагодженню нових зв'язків, покращенню співробітництва та конкурентоспроможності товарів та послуг, ефективності та доступу до ринку.

Стандартизація - діяльність, що полягає в установленні положень для загального та неодноразового використання щодо наявних чи потенційних завдань і спрямована на досягнення оптимального ступеня впорядкованості в певній сфері[5].

Саме стандартизація та сертифікація, сприяє формуванню, розвитку і впровадженню гнучкої регулятивної бази для єдиного ринку, одночасно захищаючи законні інтереси споживачів і громадян[1]. Як результат, посиляться економічне зростання і створяться робочі місця. Окрім того, поліпшення якості – процес довготривалий та, більше того, безперервний.

Незначний обсяг експорту української продукції до ЄС свідчить про необхідність підвищення рівня якості та безпечності продукції і відповідних технологій, які використовуються сьогодні в Україні. Вільне переміщення товарів між різними країнами не може існувати без стандартизації та взаємного визнання продукту - сертифікації. Без цього буде занадто багато національних бар'єрів у торгівлі. Також, важливим завданням є підвищення ефективності та конкурентоспроможності економіки, зокрема промислового виробництва. При цьому необхідно зберегти належну якість та безпечність продукції, оскільки зазначеному питанню в законодавстві ЄС приділяється особлива увага[4].

Прагнення України інтегруватись в європейські і світові економічні структури потребує дотримання вимог, що диктуються сучасною економікою України, яка, попри деякі успіхи, все ще перебуває у кризовому стані. Але вихід економіки України з кризового стану можливий через якість також. Доступ до найбільшого ринку світу, яким є Європейський Союз (ЄС) та Європейська економічна зона (ЄЕЗ), надає українським виробникам більше можливостей для зростання та розширення виробництва, хоча водночас потребує й зусиль як

щодо розуміння того, як працює європейська система технічного регулювання, так і для приведення своїх виробничих практик відповідно до вимог цієї системи. Тому, сьогодні перед українськими виробниками певних видів матеріалів, продукції, установок та ін. постає завдання переходу на європейські стандарти та процедури оцінювання відповідності своєї продукції перед її введенням в обіг, особливо за її експорту до країн-членів ЄС та ЄЕЗ.

У вирішенні цих проблем, які постали перед нашою державою, важливу роль відіграє відповідна законодавча база, що належним чином повинна регламентувати сучасні методи управління стандартизації та сертифікації на базі національних, європейських та міжнародних нормативно-правових актів у сфері якості.

На сьогодні питання розроблення, прийняття та застосування технічних регламентів і процедур оцінки відповідності, а також здійснення оцінки відповідності, у тому числі обов'язкової сертифікації у сфері якості регламентується Законами України: «Про зерно та ринок зерна в Україні» від 04.07.2002 № 37-IV [2], «Про насіння і садивний матеріал» від 26.12.2002 № 411-IV [3], «Про загальну безпечність нехарчової продукції» від 02.12.2010 № 2736-VI [4], «Про стандартизацію» від 05.06.2014 № 1315-VII[5], «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» 15.01.2015 № 124-VIII [6], та Декретом Кабінету Міністрів України від 10.05.1993 № 46-93 «Про стандартизацію і сертифікацію» [7].

Водночас окремі норми цих законодавчих актів дублюються або не узгоджуються між собою, зокрема в частині повноважень Кабінету Міністрів України та центральних органів виконавчої влади, а тому потребують негайного приведення у відповідність один до одного.

Крім того, відповідно до Конституції України основоположні принципи державної політики у сфері сертифікації та стандартизації, які на сьогодні регламентуються Декретом Кабінету Міністрів України від 10.05.1993 № 46-93 «Про стандартизацію і сертифікацію»[7], є предметом регулювання законодавчого акта.

Ще у грудні 2005 р. Україною було підписано план заходів з підготовки до укладення Угоди про оцінку відповідності та прийнятність промислових товарів (далі - Угода про оцінку відповідності), яка передбачає приведення системи технічного регулювання України у відповідність з практикою ЄС для деяких видів промислової (нехарчової) продукції (далі - продукція), що охоплюються вибраними чотирма пріоритетними видами продукції (низьковольтне обладнання, електромагнітна сумісність, машини і устаткування, прості посудини високого тиску). Станом на сьогодні продовжується процес забезпечення гармонізації національних стандартів з

міжнародними та європейськими, в першу чергу тих, добровільне застосування яких є доказом відповідності продукції вимогам технічних регламентів (ТР), аналогічних відповідним директивам Нового та Глобального підходів. Так, наприклад, основною метою Розпорядження Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2015 р. № 844-р. «Про схвалення стратегії розвитку системи технічного регулювання на період до 2020 року» є модернізація економіки України та забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної продукції шляхом поступової інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС, подолання технічних бар'єрів у торгівлі між Україною та ЄС та зміцнення її позицій на світовому ринку в результаті визнання системи технічного регулювання України на європейському та міжнародному рівні[8].

Отже, Україна налаштована на застосування всіх необхідних заходів щодо збереження та покращення якості та безпечності продукції, змінюючи свою законодавчу базу та адаптуючи її відповідно до законодавства ЄС. І зараз знаходиться в процесі впровадження з метою застосування відповідних технічних регламентів європейських стандартів як національних стандартів України з одночасним скасуванням дії стандартів ГОСТ, забезпечує повну відповідність системи технічного регулювання України вимогам ЄС та ін.

У зв'язку з цим, після Закону України «Про стандартизацію»[5] від 05.06.2014р. прийнято було 15.01.15 року Закон «Про технічні регламенти та оцінку відповідності»[6]. Вказаним актом установлюються правові та організаційні засади стандартизації в Україні, спрямований на забезпечення формування та реалізації державної політики у відповідній сфері, визначаються правові та організаційні засади розроблення, прийняття та застосування технічних регламентів і передбачених ними процедур оцінки відповідності, а також здійснення добровільної оцінки відповідності. Отже, даний закон створює більш сприятливі умови для розроблення, прийняття та застосування технічних регламентів і передбачених ними процедур оцінки відповідності з метою подальшої адаптації національного законодавства у сфері технічного регулювання до законодавства Європейського Союзу [6].

Законами також можуть бути визначені інші цілі прийняття технічних регламентів. Особливістю є те що, технічні регламенти, на які будуть прийматися на основі нового закону будуть розроблятися, прийматися та застосовуватися на основі принципів, установлених Угодою Світової організації торгівлі про технічні бар'єри у торгівлі, що є додатком до Марракеської угоди про заснування Світової організації торгівлі 1994 року [9]. Тобто спрямування української державної політики в даній сфері спирається на міжнародні вимоги та практику.

Також, 6 травня 2015 р. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України прийняло Наказ № 451 «Про внесення змін до Переліку продукції, що підлягає обов'язковій сертифікації в Україні, та визнання такими, що втратили чинність, деяких наказів Державного комітету України по стандартизації, метрології та сертифікації»[10]. Даним Наказом скорочується перелік продукції, що підлягає обов'язковій сертифікації в Україні, що був затверджений наказом Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 1 лютого 2005 р. № 28. З моменту вступу Наказу № 451 у силу в Україні не вимагається обов'язкова сертифікація наступних товарів: мийних засобів; тракторів малогабаритних; зварювального обладнання; велосипедів та колясок дитячих; посуду з чорних та кольорових металів, фарфору, фаянсу; дорожніх транспортних засобів, їх складових частин та приладдя; товарів легкої промисловості; сумішей на основі сухого молока, призначених для дитячого та дієтичного харчування; консерв для дитячого харчування: плодових, ягідних (фруктових), овочевих, овоче-плодових, овоче-м'ясних, м'ясних та рибних; труб та балонів; хімічних джерел струму; арматури трубопровідної.

Одночасно з Наказом № 451 Міністерство економічного розвитку і торгівлі України прийняло Наказ № 452 від 06.05.2015 р. «Про внесення змін до Переліку продукції, що підлягає обов'язковій сертифікації в Україні» (далі – Наказ № 452) [11], яким скасовується обов'язкова сертифікація палива. Так, не вимагатиметься сертифікація автомобільних бензинів та дизельного палива, на які поширюється дія Технічного регламенту щодо вимог до автомобільних бензинів, дизельного, суднових та котельних палив (далі – Технічний регламент) [12], затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 01 серпня 2013 р. № 927, а також біопалива для бензинових двигунів та дизельних двигунів (за умови вмісту біодизелю не більше 7%). Сертифікації підлягатиме паливо, на яке не поширюється дія Технічного регламенту, авіаційне паливо, альтернативне паливо та біопаливо за умови вмісту біодизелю більш ніж 7%.

Окрім того, необхідною інституційною реформою у сфері технічного регулювання, спрямованою на реалізацію положень Угоди про асоціацію, є створення національного органу стандартизації (НОС), що не є органом державної влади. Законом України від 05.06.2014 № 1315-VII «Про стандартизацію», який набрав чинності 03.01.2015, КМУ доручено забезпечити утворення або визначення державного підприємства, що виконує функції НОС. На виконання цього завдання прийнято розпорядження КМУ від 26.11.2014 № 1163-р «Про визначення державного підприємства, яке виконує функції національного органу стандартизації»[8], яким визначено, що державне підприємство «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем

стандартизації, сертифікації та якості» (ДП «УкрНДНЦ») виконуватиме функції НОС.

Отже, з прийняттям Законів України «Про стандартизацію» від 05.06.2014 № 1315-VII[7], «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» 15.01.2015 № 124-VIII [6] здійснюється: консолідація законодавства у сфері оцінки відповідності в одному законодавчому акті; створення єдиного національного органу стандартизації, який не є центральним органом виконавчої влади, але є єдиним виконавцем і координатором робіт з розроблення стандартів; забезпечення законодавчого підґрунтя для приведення українського законодавства у цій сфері у повну відповідність до вимог Угоди СОТ про ТБТ та актів законодавства ЄС; передання функцій стандартизації у сфері будівельних матеріалів до єдиного національного органу стандартизації; забезпечення представництва всіх заінтересованих сторін у керівній раді національного органу стандартизації; повне впровадження принципу добровільного застосування стандартів та інших документів із стандартизації; забезпечення вільного доступу до текстів стандартів, застосування яких є обов'язковим згідно з вимогами нормативно-правових актів; поступовий відхід від застосування галузевих стандартів та перехід до застосування замість них технічних регламентів та національних стандартів; поширення поняття «технічний регламент» на всі документи, що встановлюють обов'язкові вимоги до продукції та процесів її виробництва (включаючи СанПіНи та НПАОПи); виключення послуг зі сфери технічного регулювання; вимога максимальної відповідності українського технічного регламенту акту законодавства ЄС у разі його розроблення на основі такого акта; вимога ідентичності українських національних стандартів, що надають презумпцію відповідності технічним регламентам, відповідним європейським гармонізованим стандартам; запровадження вимог до органів з оцінки відповідності, що призначаються, аналогічних вимогам, що висуваються в ЄС до нотифікованих органів; усунення регулювання розроблення та застосування технічних умов підприємств (включаючи їх експертизу та реєстрацію); спрощення та оптимізація процедур розроблення та погодження проектів стандартів, забезпечення ефективності та прозорості фінансування діяльності з розроблення стандартів; забезпечення ідентичності українських національних стандартів з їх європейськими відповідниками; повне скасування Декрету КМУ від 1993 р. «Про стандартизацію і сертифікацію»[7], а отже й обов'язкової сертифікації, та повний перехід на застосування технічних регламентів з 1 січня 2018 р.

Таким чином, вважаємо, що започатковане реформування системи сертифікації та стандартизації призведе до: усунення технічних бар'єрів у

торгівлі між ЄС та Україною; виконання зобов'язань, які взяла Україна при вступі до СОТ; модернізації економіки шляхом збільшення обсягу інвестицій та підвищення рівня конкурентоспроможності вітчизняної продукції на світовому ринку, а також суттєвому збільшенню експортного потенціалу України; покращенню захисту здоров'я та безпеки громадян країн та охорони навколишнього середовища. Тому процес реформування системи сертифікації та стандартизації слід продовжувати й надалі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Боженко Л.І. Управління якістю, основи стандартизації та сертифікації продукції: навч. посібник / Л.І. Боженко, О.Й. Гутта - Львів: Афіша, 2001. - 172с.
2. Про зерно та ринок зерна в Україні [Текст]: Закон України від 04.07.2002 № 37-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2002. - N 35. - ст.258.
3. Про насіння і садивний матеріал[Текст]: Закон України від 26.12.2002 № 411-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. - № 13. - ст.92.
4. Про загальну безпечність нехарчової продукції [Текст]: Закон України від 02.12.2010 № 2736-VI // Відомості Верховної Ради України. - 2011. - N 22. - ст.145.
5. Про стандартизацію: Закон України від 05.06.2014 № 1315-VII // Відомості Верховної Ради України. - 2014 р. - № 31. - ст. 1058.
6. Про технічні регламенти та оцінку відповідності[Текст]: Закон України від 15 січня 2015 року № 124-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 14 – Ст. 96.
7. Про стандартизацію і сертифікацію[Текст]: Декрет Кабінету Міністрів України від 10 травня 1993 року № 46-93 // Відомості Верховної Ради України. - 1993 р. - № 27. - ст. 289.
8. Про схвалення стратегії розвитку системи технічного регулювання на період до 2020 року [Текст]: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2015 р. № 844// Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 1163-р.
9. Про затвердження Порядку формування та ведення бази даних про технічні регламенти[Текст]: Наказ Міністерства економічного розвитку та торгівлі від 08.10.2015 № 1282// Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 1309/27754.
10. Про внесення змін до Переліку продукції, що підлягає обов'язковій сертифікації в Україні, та визнання такими, що втратили чинність, деяких наказів Державного комітету України по стандартизації, метрології та сертифікації [Текст]: Наказ Міністерства економічного розвитку та торгівлі

від 06.05.2015 № 451// Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 546/26991.

11. Про внесення змін до Переліку продукції, що підлягає обов'язковій сертифікації в Україні: Наказ Міністерства економічного розвитку та торгівлі від 06.05.2015 № 452// Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 543/26988.
12. Про затвердження Технічного регламенту щодо вимог до автомобільних бензинів, дизельного, суднових та котельних палив[Текст]: Постанова Кабінету Міністрів України від 1 серпня 2013 року № 927 (Із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 391 від 04.06.2015).